

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tal-31 ta' Jannar, 2003

Citazzjoni Numru. 1085/1988/2

**Reginald Micallef u Walter Camilleri ghan-nom u in
rapprezentanza tas-socjeta` "Formosa & Camilleri
Ltd" u dina bhala agenti Malta tas-socjeta`
assicuratrici estera Guardian Royal Exchange plc,
surrogata fid-drittijiet ta' l-assigurat taghha s-socjeta`
John G Cassar Ltd.**

Vs

**Godwin Abela u Lawrence Lautier bhala diretturi u in
rapprezentanza tal-kumpanija "The Cargo Handling
Co Ltd u
Louis Magri bhala rapprezentant tad-ditta "Louis
Magri & Sons" detto "il-Bugarra".**

Il-Qorti;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat l-att tac-citazzjoni li bih l-atturi *nomine* premissi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni.

Premess illi s-socjeta` John G. Cassar Ltd importat minn Spanja tlieta u tletin kartuna "replica" ta' armi antiki li waslu Malta fuq il-vapur ROSTOV NA DONU kif jirrizulta mill-polza tal-kariku Dok A;

Premess illi meta l-merkanzija giet skarikata mill-vapur - skond il-*joint tally* Dok. B, nizlu kollha bla rimarki - f'idejn il-kumpanija Cargo Handling li hija l-kontrattrici tal-port - u minghandha giet konsenjata lill-konvenut Magri *nomine* bhala burdnar, irrizulta wara li waslet il-mahzen ta' l-importatur li kien hemm hsara f'numru ta' kartuni b'nuqqas ta' erbgħa u erbgħin bicca kif jigi ppruvat fil-morti tal-kawza;

Premess illi għal dan in-nuqqas l-assigurazzjoni kif kienet obligat hallset l-importatur bhala kumpens is-somma ta' tlett mija sitta u sebghin lira u ghoxrin centezmu (Lm376.20) oltre is-*survey fees* ta' hmistax-il lira (Lm15) u għalhekk giet surrogata fid-drittijiet ta' l-importatur assigurat (Dok. C);

Premess illi l-konvenuti *nomine* jew min minnhom, huwa responsabbli għal dan in-nuqqas;

Talbu għalhekk l-atturi *nomine* lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara lill-konvenuti *nomine* jew min minnhom, responsabbli għal nuqqas fuq indikat;
2. Tikkundanna lill-konvenuti *nomine*, jew min minnhom, ihallsu lill-atturi *nomine* s-somma ta' Lm321.20, bl-interessi mid-data tal-pagament, in linea ta' danni sofferit mill-importatur u li d-drittijiet għalihom gew surrogati lill-atturi *nomine*;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti *nomine*;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess atturi *nomine*, il-lista tax-xhieda minnhom indikati u l-elenku tad-dokumenti esebiti;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenuti Godwin Abela u Lawrence Lautier *nomine* illi permezz taghha huma eccipew:-

1. Illi preliminarjament u minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet sussegwenti, l-azzjoni attrici hija preskritta skond il-ligi u cioe` a tenur tas-subinciz (b) ta' l-Artikolu 45 tal-Port Ordinance 1962;

2. Illi sussegwentement u minghajr pregudizzju ghall-ewwel eccezzjoni, it-talbiet attrici kienu infondati fil-fatt u fid-dritt stante li l-konvenuti *nomine* kkonsenjaw l-merkanzija u qdew il-funzjonijiet taghhom bid-diligenza kollha rikjesta minnhom mil-ligi;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenuti *nomine* u l-lista tax-xhieda minnhom indikati;

Rat illi l-konvenut Louis Magri bhala rapprezentant tad-ditta Louis Magri & Sons detto il-Bugarra ghalkemm debitament notifikat baqa' ma pprezentax in-nota ta' l-eccezzjonijiet tieghu;

Rat id-digriet tat-13 ta' Frar 1989 li permezz tieghu gie nominat l-Assistent Gudizzjarju Dr. Tony Degaetano biex jigbor il-provi

Rat id-digriet tat-23 ta' Jannar 1992 li permezz tieghu gie revokat l-inkarigu ta' l-Assistent Gudizzjarju u gie nominat Dr. Tonio Grech bhala perit legali biex ifittex u jirrelata dwar id-domandi attrici wara li jiehu konjizzjoni ta' l-

Kopja Informali ta' Sentenza

eccezzjonijiet tal-konvenuti u jaghmel l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x'jaqsmu mal-kaz;

Rat ir-relazzjoni ta' l-imsemmi perit gudizzjarju li tinsab a fol. 96 *et sequitur* tal-process u li giet minnu debitament konfermata fl-udjenza tat-12 ta' Dicembru 1996;

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkonsidrat:-

Il-meritu ta' din il-kawza jitratta minn importazzjoni mis-socjeta` John G. Cassar Limited ta' tlieta u tletin (33) cartons kontenenti *old weapons replicas* li ngiebu f'Malta fi *groupage container* permezz tal-vapur "ROSTOV NA DONU", li wasal Malta fit-28 ta' Ottubru 1987;

Mill-provi processwali jirrizulta li fil-perkors taghha l-merkanzija ghaddiet f'idejn diversi partijiet, min bhala trasportatur u min bhala depozitarju taghha;

Hekk jirrizulta li l-merkanzija segwiet dan l-*iter*:-

I. Mill-port ta' karikazzjoni fi Spanja tghabbiet "*clean on board*" il-vapur imsemmi li ttrasportaha lejn Malta;

II. Wara li nhattet ghaddiet fil-pussess tal-kuntrattur portwali s-socjeta` konvenuta The Cargo Handling Company Limited;

III. Gjaladarba r-ricevitur naqas li jirtiraha fi zmien sitt ijiem minghand l-imsemmija socjeta` portwali din giet trasferita, b'applikazzjoni ta' Paragrafu 92 tal-Port Regulations, lill-Kontrollur tad-Dwana fejn giet magazzinata fil-*Bonded stores*;

IV. Minn hemm ittiehdet mill-burdnar inkarigat mis-socjeta` importatrici li garra ghall-imhazen ta' din is-

Kopja Informali ta' Sentenza

socjeta`. Dan kien fis-26 ta' Novembru 1987 (Ara Dok. TD1 u TD2, fol-38 u 39);

Kien f'dan il-mument li gew verifikati l-hsarat, u nstab li xi cartons kienu esternament danneggjati u inoltre erbgha u erbghin (44) item kienu nieqsa;

Issa s-socjeta` assiguratrici harrket kemm lill-kuntrattur portwali kif ukoll lill-burdnar ta' l-importatur. Dan ta' l-ahhar baqa' kontumaci filwaqt li s-socjeta` konvenuta opponiet it-talbiet billi preliminarjament eccepjet il-preskrizzjoni ai termini ta' l-Artikolu 45(6) tal-Port Ordinance 1962 u fil-meritu li ma kienetx fi htija u allura ma kellix tirispondi ghad-danni pretizi;

Il-Qorti jehtiegelha ghalhekk tinvesti dawn l-eccezzjonijiet u fuq kollox, ghal dak li hu meritu, tiddetermina min mill-imharrka ghandu jwiegeb ghat-telf subit. Dan s'intendi dejjem jekk il-provi jwasslu sodisfacentement ghall-attribuzzjoni ta' din il-kolpa fic-citati, jew xi wiehed fosthom;

Kwantu ghall-eccepita preskrizzjoni tas-sena stabbilita fil-precitat artikolu ta' l-Ordinanza dwar il-Portijiet, aktar tard abolita u sostitwita b'ligi ohra, il-provi jwasslu ghal dan:-

a. Jirrizulta minn xi dokumenti, fosthom it-*Tally Sheet* (fol. 6), is-*Small Claim Information Form* (fol. 27), u l-*Cargo Receipt* tas-socjeta` konvenuta (fol. 48) li l-vapur wasal Malta fit-28 ta' Ottubru 1987;

b. Fuq l-imsemmija *Tally Sheet* hemm indikata wkoll id-data tat-30 ta' Ottubru 1987. Din id-data jista' jkollha zewg tifsiriet possibbli. Jew id-data ta' meta gie redatt it-*Tally Sheet* jew id-data tad-*de-stuffing* tal-merkanzija mill-*groupage container*. Ir-raguni tinklina versu din l-ahhar possibilita` in kwantu gjaladarba si trattava ta' *joint tally* bil-fatt tal-firma fuqha tat-*tally clerk* tas-socjeta` konvenuta wiehed ghandu jipprezumi li kien proprju fil-gurnata ndikata li l-merce inharget mill-*container* u ghaddiet fil-pussess u kustodja tal-Cargo Handling;

Kopja Informali ta' Sentenza

Gjaladarba din il-Qorti qed tiddeciedi li d-data tat-30 ta' Ottubru 1987 hi l-aktar wahda konsona bhala data tal-konsenja lis-socjeta` konvenuta wiehed irid imbaghad jezamina jekk, cionostante, l-azzjoni hix preskritta, kif qed tikkontendi s-socjeta` konvenuta;

Jirrizulta li l-azzjoni *de qua* giet prezentata fil-31 ta' Ottubru 1988 u allura jidher li l-azzjoni saret fil-parametri ta' dak stabbilit fl-Artikoli 102, 103 u 104 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili;

"Meta l-ahhar gurnata tinzerta li mhix gurnata tax-xoghol allura t-terminu jaghlaq fl-ewwel gurnata tax-xoghol li jkun imiss u fil-hin li jaghlaq ir-Registru" - "**AIC Joseph Xuereb noe -vs- Dolores Degabriele**", Appell Civili, 14 ta' Mejju 1993;

Fic-cirkostanzi l-ewwel eccezzjoni tas-socjeta` konvenuta qed tigi respinta;

Dwar il-meritu wiehed irid jitrasporta ruhu ghas-singoli sitwazzjonijiet fit-tragitt tal-mekanzija. Dan in rapport ta' dak li jirrizulta mid-dokumenti esebiti;

Ibda biex meta fuq id-dokument tal-polza tal-kariku (fol. 5) jinghad li l-merkanzija giet ricevuta abbord f'kondizzjoni tajba - "CLEAN ON BOARD" - "dan jikkostitwixxi ammissjoni da parte tal-vettur li hu rceviha abbord fi stat tajjeb, fl-istess hin jimporta l-assunzjoni da parte tieghu ta' l-obbligazzjoni li jikkonsenja dik il-merkanzija fl-istess kondizzjoni fil-fini tal-vjagg" - "**Albert Mizzi noe -vs- Ronald J. Pace noe**", Qorti tal-Kummerc, 7 ta' Mejju 1953;

Meta din giet skarikata nstab li ma kien fiha l-ebda dannu. Dan kif evidenzjat mit-*Tally Sheet* (fol. 6). Allura jigi li l-vettural huwa eskulpat minn nuqqas eventwali verifikat fil-merkanzija;

Hekk kif is-socjeta` konvenuta rceviet il-konsenja tal-merce f'dak il-mument hi saret depozitarju taghha u la rcevietha f'kundizzjoni tajba, kif inhu hekk logiku minn

nuqqas ta' rimarki fuq it-*Tally Sheet*, bhala tali hi kellha l-obbligu li tuza, fil-kustodja tal-haga depozitata ghandha, dik id-diligenza li biha depozitarju solitament jiehu hsieb ta' hwejgu (Artikolu 1899 tal-Kodici Civili). F'dan il-kuntest jinsab ritenut illi allavolja huwa jkun accetta li jzomm il-haga b'depozitu bil-patt li ma jkunx responsabbli ghall-hsara li jista' jigri fil-haga, id-depozarju huwa tenut ghad-dolo u kolpa gravi ("**Neg. Joseph Darmanin noe -vs- Neg. Joseph Schembri**", Appell Kummercjali, 20 ta' Frar 1953;

Issa f'dan il-kaz jirrizulta li wara sitt ijiem il-merkanzija, kif di rigore stabbilit, ghaddiet fit-trapass taghha f'idejn il-Kontrollur tad-Dwana u allura dan sar id-depozarju taghha minflok is-socjeta` konvenuta;

Ix-xhieda Frank Buckwell (fol. 49), Michael Joseph Cutajar (fol. 50) u Alfred Muscat (fol. 51), ilkoll ufficjali tad-Dwana, oltre li spjegaw il-procedura riferibilment ghal dak li jigri mill-merce meta d-destinatarju taghha ma jirtirahix fi zmien sitt ijiem minghand il-Cargo Handling, affermaw li f'dan il-kaz il-merkanzija giet ricevuta mid-Dwana skond dokument a fol. 55 "*apparently sound*". Fl-ispjega li jaghti x-xhud imsemmi Michael Joseph Cutajar "ghalina din tfisser li mill-apparenza jidher li ma kellhomx hsarat u ahna rcevejnihom hekk ukoll, u ovvjament dahhalnihom fil-mahzen hekk ukoll.";

Dan id-dettal u spjega dwaru manifestament ifisser illi fil-mument li l-merkanzija ghaddiet minghand is-socjeta` konvenuta lill-Kontrollur tad-Dwana din kienet fi stat apparentement tajjeb. Kien allura jinkombi issa fuq il-Kontrollur tad-Dwana li jiskolpa ruhu. Kwantu ghas-socjeta` konvenuta din stabbilit bi prova certa illi fit-trapass minghandha ghal ghand il-Kontrollur tad-Dwana l-merce kienet fi stat tajjeb. Ghallanqas apparentement;

Minn hemm il-merkanzija giet irtirata mill-burdnar tas-socjeta` importatrici l-konvenut Louis Magri, li kif gja inghad ghazel li ma jiddefendix l-kawza u fil-fatt baqa' kontumaci. B'daqshekk biss ma jfissirx li dan il-konvenut abanduna kull eccezzjoni li seta' jaghti fil-kawza u

ammetta d-domanda (**Vol. XXIX P III p 35**); Indipendentement mill-istat kontumacjali ta' dan il-konvenut il-gudikant xorta wahda jehtieglu jezamina jekk it-talba hijiex gustifikata u jekk l-attur ikunx wasal ghal dak il-grad ta' prova dwar il-htija ghad-dannu fir-rigward ta' dan il-konvenut;

Il-perit legali jghid fir-rapport tieghu (fol. 96 *et sequitur*) illi l-attur *nomine* ma gabx prova ta' kif il-merkanzija telqet mill-mahzen tal-Kontrollur tad-Dwana u ghaddiet ghand il-Burdnar. Dan ifisser, dejjem skond il-perit legali, illi l-attur ma iddisimpenjax ruhu mill-oneru li jipprova fl-liema stat il-merce giet ricevuta mill-burdnar;

Hawn tinsorgi d-domanda fuq min kien l-oneru li jaghmel il-prova fl-liema stat kienet il-merce fil-mument li giet konsenjata mill-Kontrollur tad-Dwana lill-burdnar. Il-ligi ma tohloq l-ebda presunzjoni fl-astratt. Effettivament ma ngieb l-ebda dokument approvanti l-fatt li l-merkanzija kienet fi stat tajjeb meta saret il-konsenja taghha lill-burdnar. Id-*Duty Entry Form* li ghalih tirreferi s-socjeta` attrici fin-Nota ta' l-Osservazzjonijiet taghha (fol. 114) ma jinsabx esebit fl-atti. Kieku dan gie hekk esebit forsi kien jikkreja l-presunzjoni li tibqa' wahda *juris tantum* sakemm ma tingiebx prova kuntrarja li twaqqaghha. Din l-prova kuntrarja kienet imbaghad tispetta lill-burdnar fil-persuna tal-konvenut Louis Magri;

Huwa veru li skond l-Artikolu 1628 tal-Kodici Civili "il-vetturali bl-art jew bil-bahar ghandhom, dwar il-kustodja u l-hars tal-hwejjeg fdati lilhom, l-istess obbligi tad-depozitarji". U allura jitqiesu obbigati "ghat-telf tal-haga fdata lilhom u ghall-hsarat li jigru fiha" (Artikolu 1630 tal-Kodici Civili);

Dan kollu pero` biex ikollu effett, jesigi li qabel xejn jigi pruvat illi fil-mument propizju l-merce fdata giet hekk mgghoddija lil burdnar fi stat tajjeb. Tali prova di regola tispetta lil min jafferma l-fatt u mhux fuq min jinnegah;

Kif jinsab insenjat "*quando in un giudizio di risarcimenti di danni, l'attore ... che agisce contro il suo operaio* (u dan

Kopja Informali ta' Sentenza

jghodd ghal kull persuna ohra li tkun inkarigata tirrendi servizz) e` *nell'obbligo di provare un fatto od una omissione che porti insita la prova della colpa che egli imputa al convenuto medesimo, perche la colpa deve assumere una forma materiale e specifica quando viene imputata ad altri come causa di danni*" - **"Ingegnere Frank Calafato - vs- Carmelo Grech"**, Appell Civili, 23 ta' Novembru 1921 Vol. XXIV P I p 893);

F'dan il-kaz, ben sewwa irravviza il-perit relatur, din il-prova ma saretx.

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi l-kawza billi tichad it-talbiet attrici, bl-ispejjez kollha kontra atturi *nomine*.

-----TMIEM-----